

Prawo spadkowe

mgr Adriana Tomczyk

Projekt "Akademia Młodego Prawnika" (POWR.03.01.00-00-T082/18-00) jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Czym jest dziedziczenie?

Wejście w ogół praw i obowiązków spadkodawcy

Kto może być spadkobiercą?

- Osoba fizyczna musi żyć w chwili otwarcia spadku (tj. chwili śmierci spadkodawcy).
- Spadkobiercą może być każda osoba fizyczna, też małoletnia i ubezwłasnowolniona
- Spadkobiercą może być dziecko poczęte, ale nienarodzone (nasciturus) pod warunkiem, że urodzi się żywe.
- Osoba prawna musi istnieć w chwili śmierci spadkodawcy.

Jakie są rodzaje dziedziczenia?

Dziedziczenie

Testamentowe

- Testament może sporządzić tylko osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych → pełnoletnia i nieubezprawiona

Ustawowe

- Spadkodawca nie sporządził testamentu albo sporządził testament, ale powołani spadkobiercy nie chcą albo nie mogą być spadkobiercą

Kazus

Spadkodawca nie sporządził testamentu.

W chwili śmierci spadkodawcy żyła żona i dwójka dzieci. Żył również brat spadkodawcy, który ma dwie córki oraz matka spadkodawcy.

Wskaż kto dziedziczy i w jakim ułamku?

Kazus 2

Spadkodawca w chwili śmierci był wdowcem i nie pozostawił testamentu. Spadkodawca miał trójkę dzieci, ale w chwili jego śmierci żyje dwóch synów, córka zmarła dwa lata wcześniej. Córka miała dwóch synów, którzy żyli w chwili śmierci spadkodawcy.

Kto dziedziczy po spadkodawcy i w jakim ułamku?

Kazus

Spadkodawca nie pozostawił testamentu. Spadkodawca dwa lata przed śmiercią rozwiódł się ze swoją żoną. Spadkodawca nie ma dzieci. W chwili jego śmierci żyła matka, ojciec nie żył, żył brat i siostra.

Kazus

Spadkodawca zmarł, nie pozostawiając testamentu. Nie pozostawał w związku małżeńskim, nie miał dzieci oraz rodzeństwa. Rodzice spadkodawcy nie żyją.

Kto ewentualnie może dziedziczyć po spadkodawcy?

Kto może sporządzić testament???

Osoba fizyczna która ma zdolność testowania - osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych = pełnoletnia i nieubezważniona

Spadkodawca musi mieć zdolność testowania w chwili sporządzania testamentu, późniejsza utrata zdolności do czynności prawnych nie ma znaczenia.

Testament

- nie wywołuje skutków prawnych za życia spadkodawcy
- można **odwołać** testament w całości lub części
- niedopełnienie **rygorów formalnych** powoduje nieważność testamentu (tzw. formalizm testamentu)
- może zawierać rozrządzenie **tylko jednego spadkodawcy = zakaz zawierania testamentów wspólnych**
- Może go sporządzić osoba mające pełną zdolność do czynności prawnych

Testamenty zwykłe

- Holograficzny (własnoręczny, art. 949)
- Notarialny (art. 950)
- Allograficzny (urzędowy, art. 951)

Testamenty szczególne – utrata mocy po 6 miesiącach

- Ustny
- Sporządzony na polskim statku wodnym lub powietrznym
- Wojskowy

Jak sporządzić testament własnoręczny?

- **własnoręczne pismo (w całości)** - jeśli testator jest inwalidą może napisać testament protezą, nogą (chodzi o indywidualne cechy piszącego); nie ma znaczenia rodzaj narzędzia piszącego, podłoża; spadkodawca musi wiedzieć co pisze (skopiowanie przez analfabetę pisma sporządzonego przez inną osobę skutkuje nieważnością testamentu).
- **data** (brak daty nie powoduje nieważności, jeśli nie ma wątpliwości że spadkodawca miał zdolność testowania, co do treści testamentu, wzajemnego stosunku kilku testamentów),
- **podpis** - umieszczony pod rozrządzeniem. SN dopuszcza inicjał i parafę.

Testament allograficzny (urzędowy)

- spadkodawca oświadcza swoją wolę ustnie przy obecności osoby pełniącej funkcje publiczne (**wójt / burmistrz / prezydent miasta, starosta, marszałek, sekretarz, kierownika USC w obecności 2 świadków**) oraz sporządzenie protokołu i jego odczytanie.
- Nie może sporządzić testamentu allograficznego osoba głucha i niema.

Testament ustny

- w obecności 3 świadków.
- nie może zostać sporządzony przez spadkodawcę w każdej chwili, musi nastąpić **obawa rychłej śmierci** spadkodawcy albo **zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe albo bardzo utrudnione**.
- W ciągu roku od złożenia oświadczenia jeden ze świadków albo osoba trzecia musi spisać treść testamentu, a jeśli nie został spisany, to w ciągu 6 miesięcy od otwarcia spadku można ustalić treść testamentu przez zgodne zeznania świadków przed sadem.

Rodzaje testamentów

zwykłe

Własnoręczny
(holograficzny)

Notarialny

Urzędowy (allograficzny)

szczególne

Ustny

Sporządzony na statku
wodnym lub powietrznym

Wojskowy

Kazus

Spadkodawca sporządził testament, w których powołał do spadku swoje dzieci - trzech synów. Jeden z synów nie dożył chwili otwarcia spadku. Syn miał córkę (wnuczkę spadkodawcy). Zmarły pozostawił żonę.

Kto dziedziczy i w jakim udziale?

Kazus

Spadkodawca powołał w testamencie córkę Halinę - do połowy spadku oraz dwóch synów Jana i Pawła do reszty spadku, nie określając ich udziałów.

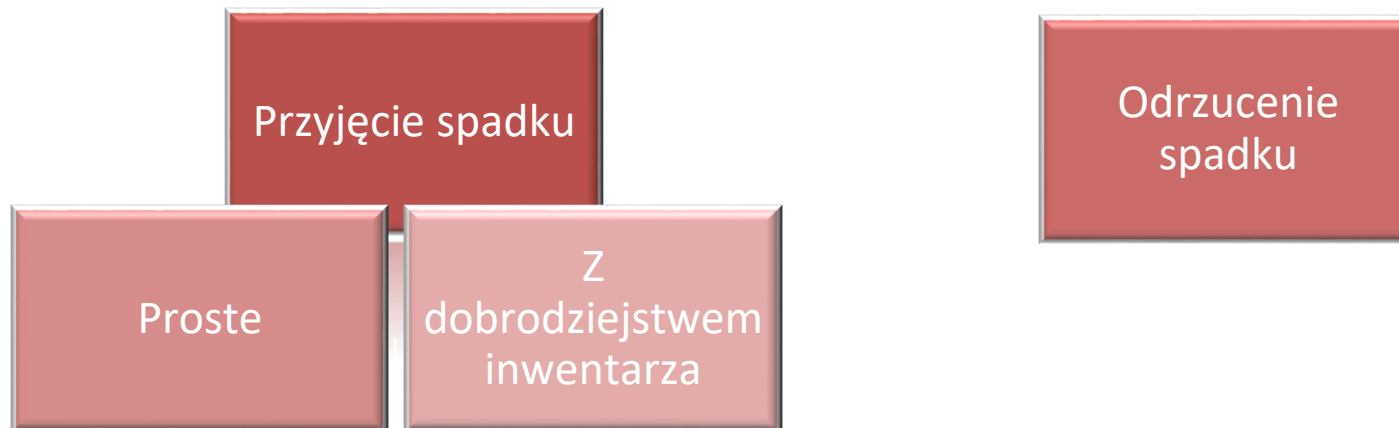
Spadkodawca w testamencie postanowił, że powołuje do spadku wnuka Karola na wypadek gdyby Paweł nie mógł lub nie chciał dziedziczyć.

Ponadto postanowił, że Jan ma zachować przypadający mu udział w spadku i przekazać go Karolowi. Innych postanowień w testamencie nie było.

Kto dziedziczy i jaki ma udział?

Otwarcie spadku i nabycie spadku

- Spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy
- Spadkobierca nabywa spadek z chwilą śmierci spadkodawcy
- Nabycie to nie ma jednak charakteru definitywnego,
- W określonym terminie (6 miesięcy od dowiedzenia się o tytule swojego powołania) spadkobierca może złożyć oświadczenie dotyczące spadku:

Kazus

Spadkodawca miał dwie córki: Annę i Karolinę. Anna przyjęła spadek wprost, a Karolina przyjęła spadek z dobrodziejstwem inwentarza.

Anna jest właścicielem mieszkania o wartości 400 tys. zł, które nabyła trzy lata przed śmiercią spadkodawcy. Karolina wynajmuje mieszkanie, jest właścicielem samochodu o wartości 50 tys. zł.

Spadkodawca pięć lat przed śmiercią sprzedał mieszkanie, a uzyskane pieniądze wykorzystał na podróże. Oprócz tego spadkodawca zaciągnął pożyczkę w wysokości 30 tys. zł.

Kto ponosi odpowiedzialność za dług?

Przyjęcie proste spadku

- Spadkobierca odpowiada **bez ograniczenia za długi spadkowe całym swoim majątkiem**

Przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza

- Spadkobierca odpowiada **całym swoim majątkiem**, ale jego odpowiedzialność jest **ograniczona do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku**

Odrzucenie spadku

- **Brak odpowiedzialności za długi** – fikcja prawna - spadkobiercę należy traktować tak jakby nie dożył otwarcia spadku

W jakim terminie należy przyjąć albo odrzucić spadek??

Brak oświadczenia spadkowego w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania skutkuje **przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza** - zasada ta dotyczy spadków otwartych w dniu 18 października 2015 r. i później.

Stary stan prawny - spadki otwarte przed dniem 18 października 2015 r.

Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z **prostym przyjęciem spadku**.

Jednakże brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z **przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza**, gdy:

- 1) spadkobiercą jest osoba nie mająca pełnej zdolności do czynności prawnych
- 2) osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia,
- 3) osoba prawna.

Przyjęcie i odrzucenie spadku w imieniu małoletniego spadkobiercy

- Małoletni nie może samodzielnie złożyć oświadczenia o przyjęciu albo odrzuceniu spadku.
- W imieniu małoletniego oświadczenie składa przedstawiciel ustawowy po uprzednim uzyskaniu **zezwoleń sądu opiekuńczego** → dotyczy to przyjęcia prostego spadku oraz odrzucenia spadku → czynności przekraczające zwykły zarząd majątkiem dziecka
- Na przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza zezwolenie sądu nie jest potrzebne

Powołanie spadkobiercy

- Aby skutecznie powołać spadkobiercę, nie można rozdysponować poszczególnymi przedmiotami należącymi do spadku dla poszczególnych spadkobierców
- Spadkobierców powołuje się w udziałach (w ułamku co do całego spadku)
- Jeśli spadkodawca chce przeznaczyć poszczególny przedmiot to powinien uczynić zapis

- **Zapis zwykły**

- z chwilą otwarcia spadku zapisobierca staje się wierzycielem spadkobiercy, przysługuje mu roszczenie o wykonanie zapisu, np. zapisobierca może żądać przeniesienia własności samochodu
- w każdym testamencie
- Brak odpowiedzialności za długi spadkowe

- **Zapis windykacyjny**

- zapisobierca nabywa prawo będące przedmiotem zapisu, np. staje się właścicielem samochodu
- tylko w testamencie notarialnym
- Odpowiedzialność za długi spadkowe do wartości przedmiotu zapisu

Polecenie

- Stanowi obowiązek oznaczonego działania lub zaniechania bez czynienia kogokolwiek wierzycielem.
- Może być nałożone tylko na spadkobiercę lub zapisobiercę.
- Świadczenie wynikające z polecenia może polegać na podjęciu określonego działania o charakterze majątkowym lub niemajątkowym (np. przeniesienie własności określonej rzeczy, ufundowanie tablicy pamiątkowej, zorganizowanie ceremonii pogrzebowej w określony sposób)
- Może być to świadczenie jednorazowe, okresowe albo o charakterze ciągłym, polegające na działaniu albo zaniechaniu.
- Wykonania polecenia może żądać każdy ze spadkobierców, jak również wykonawca testamentu, chyba że polecenie ma wyłącznie na celu korzyść obciążonego poleceniem. Jeżeli polecenie ma na względzie interes społeczny, wykonania polecenia może żądać także właściwy organ państwowy.